

Frederik Rreshpja

DUKE KËRKUAR ITAKËN

Poezi 1960-2006

*Me një parathënie nga
Ismail Kadare*

*Përgatiti dhe pajisi me shënime
Sokol Zekaj*

Princi

Redaktor: Myftar Gjana
Përgatiti dhe pajisi me shënime: Sokol Zekaj

Botimi i parë: Princi, Shtator 2016

© Copyright Princi, 2016

Të gjitha të drejtat e rezervuara.

Riprodhimi i librit, qoftë edhe në formë të pjesshme, është i ndaluar. Nuk mund të kopjohet asnjë pjesë teksti apo zgjidhje grafike e tij pa lejen dhe miratimin paraprak të Shtëpisë Botuese PRINCI, e cila është mbajtëse e vetme e së drejtës së botimit dhe shpërndarjes së tij, përveç rasteve kur kjo e drejtë lejohet qartazi nga ligji.

Dizajni: Irena Buzi

Faksimilet janë marrë prej dorëshkrimeve të Autorit, të cilat janë pjesë e arkivit të Botimeve PRINCI.

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Rreshpja, Frederik

Duke kërkuar Itakën: poezi / Frederik Rreshpja;
përgat. e pajisi me shënime Sokol Zekaj. – Tiranë:
Princi, 2016

384 f.; 20 cm.

ISBN 978-9928-4287-1-4

1.Letërsia shqipe 2.Poezia

821.18 -1

Shtypja e librit u krye në Tiranë,
Shqipëri, Shtator 2016

Përmbajtja

Shënim i botuesit 13

ISMAIL KADARE: Një prill për Fredin 17

FREDERIK RRESHPJA: Duke kërkuar Itakën

Autobiografi 45

Poezi 1960-1990

RAPSODI SHQIPTARE (1968) 51

Rapsodi shqiptare 52

Natë arkeologësh 55

Vjeshta 56

Në fushat dimnore 57

De Rada 58

Liqejt malorë 59

Më mori malli 60

Nën linjat e reja elektrike 61

Përshëndetje 62

Ajkuna 63

Skënderbeu 64

Jeniçerët 65

Elegji kosovare 66

Të dëbuemit 67

Kur gjëmonte historia 68

Topi fushor 69

Rozafë! 74

NË KËTË QYTET (1973)	75
Veró	76
Në këtë qytet	77
Shi në plazh	80
Udha e liqenit	81
Letër Anilës	82
Dajçi në breg të Bunës	83
Etyd për Vitin e Ri	84
Lirikë fshati	85
Nokturn	86
Motivi i gruas së kurbetliut	87
Kurorë dëshmorëve	88
Toka e gjyshave të mi	89
Rapsodia e vjetër e lahutës	90
Testamenti i Skënderbeut	91
Shqiponja	92
Arbëreshët shtegtarë	93
Kuadër nga vinçi portal	95
Erotike	96
Autobusi	97
Ullinjtë	98
Poemë e vogël për Veriun	101
Rapsodi shqiptare	105
POEZI TË PAPËRFSHIRA NË LIBRAT E BOTUAR	111
Shekulli XX	112
Transoqeaniku	113
Ngritja e muzeut të fshatit	114
Eskavatorët	115
Shtëpia e vjetër	116
Nëna	117
Duke u kthyer në vendlindje	118
Mane	119

Poezi 1991-2006

ERDHI ORA TË VDES PËRSËRI (1994)	123
Diku, kudo	124
Diku, kudo	125
Vjeshhtë 1990	126
Poezia	127
Vinjetë	128
Rekuiem	129
Shiroka në dimër	130
Stuhi	131
Moment	132
Ky shi sonte	133
Kur vdesin hënëzat	134
Aerodrom	135
Dëbora e shtatorit	136
Tors	137
Kuajt e marsit	138
Det	139
Fati im	140
Vera që shkoi	141
Fund vere	142
Peizazh pa ty	143
Është një zog	144
Shi hëne	145
Rozafa e flijuar	146
Këngë lahute	147
Dashuri e humbur	148
Iso	149
Trëndafilat e fëminisë	150
Vendlindja e nënës	151
Zemra ime	152
Dhembje	153

Qielli i djalërisë	154
Lamtumirë	155
Refugjat	156
Kujtimi yt	157
Kopshti	158
Orët e vona	159
Ul kokën i lodhur	160
Përditë ikin stinët	161
Zog i vogël	162
Mos e mallko me ndarje këtë natë	163
Lermë të vij me ty	164
U bëmë të huaj	165
Natë me shi	166
Vetëm rëra	167
Këngë kurbate	168
E mira ime prej lotësh	169
Fat	170
Natën në pyll	171
Arlekinët	172
Vizatime I, II	173
Vijnë ciganët	174
Kënga e fundit	175
Pasqyrim	176
Index expurgatorius	177
Vdekja e Eseninit	178
Duart	179
Oremus	180
Homeri në të gjitha kohët	181
Miting për Enver Hoxhën	182
Partishmëria	183
Ulisiada	184
E shkruar vetëm për sklevërit	185

Poeti në shkretëtirë	186
Rapsodi	187
Shqiponja	188
Djemtë e detit	189
Shtëpi e vjetër	190
Shtëpia e këngës	191
Zogjtë	192
Prelud	193
Rri sonte te unë	194
Vdekja e një lisi	195
Ekspozitë	196
Kartolinë	197
Juda	198
Ndjesë	199
Ajkuna pas betejës	200
Mësim historie	201
LIRIKA TË ZGJEDHURA (1996)	203
Të pres	204
Shkëmbi	205
Në rrafshirën e shkretë	206
Gjethet e fundit	207
Shtegtar	208
Mbi kodrat e mbuluara me borë	209
Akuarel	210
Nënës	211
Perëndim	212
Fund	213
Qyqja	214
Migjeni	215
Orët e vona	216
Stuhi	217
Diku, kudo	218

Horoskop	219
NË VETMI (2004); VETMI (2004)	221
Për një vjollcë	222
Etyd	223
Fëmijëri	224
Trëndafilat e fëmijërisë	225
Pres	226
Peizazh vjeshte	227
Kthim në vendlindje	228
Kronikë	230
Përshëndetje	231
Anija e bardhë	232
Fenikasit	233
Shkodrës	234
Ushtari i vjetër	235
Kali	236
Përse?	237
Mike e vjetër	238
Rri e rri	239
Shiu i fundit	240
Druri i portës	241
Dimër	242
Palma e mesnatës	243
Bjeshkët e Namuna	244
Largësi	245
Sidoqoftë	246
Elegji	247
Peizazhet e natës	248
Gjithmonë	249
Vdekja e Lorës	250
Elegji për nënën	251
Ave, nëna ime	252

Kjo pranverë	253
Epitaf	254
Kopshti	255
Dal netëve pa hënë i vetmuar	256
Në vjeshtën e brirëve të drerit	257
Dedali	258
Duke ecur	259
Barbarët	260
Skllavi i maurëve	261
Pas gjuetisë	262
Përditë ikin stinët	263
Soditje	264
Dita e gjahtarëve	265
Ode për detin	266
Natë	267
Krilla	268
Pema	269
Testament	270
Vetmi	271
Ajër	272
Për veten time	273
Atë Fishtës	274
Omeri	275
Baladë	276
Yjet e detit	277
Kantik	278
Eklogë	279
Pastel	280
Pa ty	281
Metamorfozë	282
Në dritaren e avionit	283
Në fushë	284

Aspekt	285
Liderët	286
Prag	287
Kur ishim të vegjël	288
Ndërrimi i kryeministrave	289
Lirikë	290
Troja ende s'kishte lindur	291
Hënë s'ka	292
Qyqja	293
Vizatime I, II	294
Rivarrimet	295
Kthehu	296
Lulkuqet	297
POEZI TË TJERA	299
Pranverë e vonë	300
Ku ishe ti?	301
Topi prej dardhe	302
MARRËZIA E ITAKËS	303
SHËNIME DHE KOMENTE	318
FAKSIMILE TË DORËSHKRIMEVE	331

Miscellanea

NGA INTERVISTAT ME FREDERIK RRESHPJEN:

Intervistues: 1. Myftar Gjana	340
2. Irhan Jubica	348
3. Admirina Peçi	350
SOKOL ZEKAJ: Vështirësia e të qenit poet i lindur	352
MYFTAR GJANA: Frederik Rreshpja Post Mortum	368
TREGUESI I VARGUT TË PARË	375

Shënim i botuesit

Ideja për botimin e një përmbledhjeje të plotë poetike të poezisë së Frederik Rreshpjes ka lindur kohë më parë, para largimit të poetit nga kjo botë. Nuk e mbaj mend saktë, a ishte ideja e Fredit për këtë, apo ideja ime, por për të shmangur dilemat, mund të them se ishte një propozim i të dyve gjatë bisedave të shpeshta vitet e fundit të jetës së tij. Por vdekja e parakohshme e Fredit, ikja e tij bashkë me nënqeshjen tipike, sikur e shtynë konkretizimin e kësaj ideje. Para meje si botues, gjendej një punë e madhe që do të përfshinte një kohë të gjatë: një krijimtari poetike gati 40 vjeçare e shpërndarë, në pak libra të botuar dhe nëpër almanakë, gazeta, revista shqiptare dhe të huaja, poezi që i kisha në dorëshkrim të pabotuara etj. Ndërkohë që vitet iknin pa u ndier, poeti largohej fizikisht si kujtim mbresëlënës, por bëhej edhe më i pranishëm në bisedat mes shijuesve të hollë të poezisë. Një ditë takova poetin Sokol Zekaj, të cilin e njihja nga dy ese të botuara prej tij posaçërisht për Fredin dhe propozimit tim për të përgatitur një vepër poetike pak a shumë të plotë të Rreshpjes, iu përgjigj seriozisht. Biseduam për kriteret e përfshirjes së poezisë brenda harkut kohor të gati gjysmë shekulli. Në këtë punë të imët, është dashur, si të thuash, të bëhet shkoklimi i gjërave, për të kuptuar se si janë mbartur poezitë, nga cili libër i autorit, pastaj si kanë ardhur nga botimi në botim, a kanë ndryshuar, dhe nëse po, sa, si

dhe, nëse do mund ta dinim, përse. Gjatë renditjes është bërë përpjekje që kalimi nga njëra poezi te tjetra të jetë i natyrshëm dhe harmonik, që don të thotë, poezitë e afërta të kenë një ose më shumë pika lidhjeje mes tyre, si edhe realitet artistik të krahasueshëm. Është dashur të shfrytëzohen gjithashtu antologji të ndryshme, gazeta dhe periodikë për përgatitjen e kësaj përmbledhjeje. Në paraqitjen e poezive, është ndjekur rendi kronologjik i librave. Ky rend librash na duket me vend të përshkruhet shkurtimisht si vijon:

Me gjallje të autorit u botuan: *Rapsodi shqiptare*, 1968, dhe *Në këtë qytet*, 1973 (Sh. B. Naim Frashëri). Kuptohet që nuk janë marrë për t'u përfshirë të gjitha poezitë e këtyre dy librave, të botuar në kushtet e trysnisë politike dhe ideologjike të kohës. Pas një ndërprerje të gjatë mbi njëzetvjeçare del në dritë vëllimi poetik *Erdhi ora të vdes përsëri*, 1994, botuar nga Shtëpia Botuese Albin, shtypur në shtypshkronjën Evropë, pronar i së cilës ishte tashmë vetë poeti. Në vitin 1996 botohet përmbledhja poetike *Lirika të zgjedhura*, që këtë radhë ka siglën "Shtëpia Botuese Evropë", themelues i së cilës ishte gjithashtu vetë Rreshpja. Vijon më pas përmbledhja tjetër, *Në vetmi*, botuar në vitin 2004 nga Sh. B. Medaur (Alfred Ziu) dhe po atë vit një përmbledhje më e plotë me titull *Vetmi* nga Sh. B. Arbëria (Abaz Veizi).

Titulli i përmbledhjes, *Duke kërkuar Itakën*, është nxjerrë nga një prej krijimeve të Rreshpjes, *Marrëzia e Itakës*, një tekst letrar domethënës dhe ndoshta befasues, i botuar këtu me pak shkurtime. Ndonëse shumë pak i njohur, asnjëherë i përfshirë në libra, ky tekst është një çelës për të kuptuar shumë gjëra në planin estetik, biografik dhe intelektual të poetit.

Përveç këtyre, janë bërë biseda me miq dhe të njohur të poetit. Do të dëshironim që ata të gjithë të ndjenin te ky libër edhe kontributin që secili prej tyre ka dhënë. Për të gjithë shprehim falënderimin dhe mirënjohjen tonë.

Autobiografi¹

- 1940 — U lind në Shkodër më 19 korrik.
- 1957 — Arrestohet në vitin e II Gjinnaz për agjitacion e propagandë kundër pushtetit, dënohet me tre vjet burgim.
- 1959-1961 — Përgjegjës i shtëpisë së kulturës në Bajzë të Shkodrës.
- 1961-1963 — Arsimtar në Dukagjin.
- 1963 — Student në Universitet dega gjuhë-letërsi.
- 1964 — Arrestohet sërish për agjitacion e propagandë, dënohet 3 vjet burg.
- 1966 — Redaktor në gazetën “Puna”. Shëtit për një vit si gazetar në gjithë gazetat dhe përfundon në gazetën “Drita” me ndërhyrjen e I. Kadesës. Po atë vit formon gazetën lokale të Shkodrës “Jeta e Re”.
- 1966-1968 — Punon si piktor në Fabrikën e Letrës Shkodër.
- 1968-1971 — Punon ekonomist në Ndërrmarjen e Ndërtimit.
- 1971-1974 — Me ndërhyrjen e Dhimitër Shuteriqit dhe miratimin e Ramiz Alisë del në profesion të lirë si shkrimtar.

¹ Kjo autobiografi i është dhënë botuesit gjatë intervistës së kryer më 2003 (shih fq. 340).

- 1974-1976 — Arsimtar në Shkodër.
- 1976-1980 — Dënohet dhe kryen dënimin në Spaç për arsye politike.
- 1981-1984 — Merret me tregëti të paligjshme për kohën.
- 1984 — Arrestohet prapë; pas 1 viti hetuesi lirohet për mungesë provash.
- 1986 — Arrestohet prapë me akuzën “spiunazh në shërbim të KGB-së dhe CIA-s” nëpërmjet një marinari polak. Lirohet pas 10 muajsh hetuesi për mungesë provash.
- 1988-1989 — Shtrohet në spital.
- 1989 — Arrestohet për krijimin e një partie social-demokrate. Lirohet në vitin 1990 para ardhjes së kryetarit të OKB-së Peres De Kuelar.

Botimet

- 1968 — “Rapsodi Shqiptare”, poezi.
- 1969 — “Trimi i fshatit Bardhë”, tregime për fëmijë; “Trofta Hutaqe”, përralla; “Eranda”, tregim i ilustruar.
- 1971 — “Ëndrra e Gurit” (dramë) u vu në skenë nga Ali Oseku, që më pas u arrestua për këtë si skenograf.
- 1972 — “Zëri i Largët i kasolles”, roman.
- 1973 — “Në këtë qytet”, poezi.
- 1975 — “Enise, Enise”, poezi, botuar në Prishtinë.
- 1974 — I hiqet e drejta e botimit pa afat.
- 1993 — “Erdhi ora të vdes përsëri”, poezi.
- 1994 — “Trofta hutaqe”, përralla, ribotim i përpunuar.
- 1996 — “Lirika të zgjedhura”, poezi.

Gati për proces botimi (të shkruara)

- “Çeku i bardhë”, dramë.
- Një libër me përralla.
- “Ballkani i Perëndisë”, roman.
- “Çarlsi investitor në Shqipëri”, roman humoristik.
- “Vetmi”, poezi.